

Resumé

Archivy bezpečnostních složek po dvaceti letech

(Úvod k tzv. Quintanově zprávě)

► Ladislav Bukovszky

Úvodní text, připravený resp. redigovaný ředitelem Archivu bezpečnostních složek (ABS), se věnuje tzv. Quintanově zprávě, která se v době dvacátého výročí pádu komunistického režimu poprvé dostává k české veřejnosti v úplné podobě.

V procesu vyrovnání se s komunistickou minulostí v bývalých státech socialistického bloku se klíčovým předmětem staly dokumenty bezpečnostních složek totalitní moci. V tomto vývoji se významným mezníkem stala konference Mezinárodní archivní rady UNESCO, konající se v Mexiku v roce 1993, kde se poprvé dostala „na stůl“ otázka archivů bezpečnostních složek totalitních režimů. Toto setkání přineslo dohodu o založení užší pracovní skupiny odborníků-archivářů, která v roce 1995 vypracovala dokument s doporučením, jak postupovat v otázkách správy a práce s archiváliemi bývalých represivních složek totalitních systémů.

Tzv. Quintanova zpráva poukazuje na úzký vztah mezi archivy a na dva důležité aspekty, vyskytující se při přechodu z represivních režimů, což jsou: paměť a spravedlnost. Projednává důležitou roli archivů v demokratických přechodech, archivní péči, legislativu, etiku a právo na informace.

V době svého vzniku, ale i později, měla tzv. Quintanova zpráva obrovský význam při realizaci snah co nejvíce otevřít archivy komunistických bezpečnostních složek a při zakládání nových nezávislých institucí pro výzkum totalitních společenských systémů. Částečně se tyto snahy podařilo realizovat v některých státech bývalého východního bloku (např. Maďarsko, Polsko, Slovensko). Autor úvodního textu však také poukazuje na to, že v České republice je – přijetím zákona č. 181/2007 Sb. o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek – několik konstatování z původního dokumentu již překonáno.

Projekt Elektronického archivu

► Petr Zeman

Článek se zabývá přípravou vzniku Elektronického archivu – společného projektu Archivu bezpečnostních složek a Ústavu pro studium totalitních režimů. Představuje metodiku přípravy archiválií jejich řazení do struktury Elektronického archivu. Dále pak problematiku předkládání těchto archiválií badatelům a nástin dalšího rozvoje tohoto systému.

Budování a koncepce činnosti restaurátorského pracoviště Archivu bezpečnostních složek

► Martin Kostlán

Nově zřízené oddělení péče o fyzický stav archiválií reflektuje potřebu adekvátní péče o spravované archivní fondy. Koncepce jeho činnosti vychází z konkrétních požadavků v rámci ABS, ověřených standardů práce předních institucí v rámci archivní sítě České republiky (ČR), jakož i zahraničních zkušeností se zaváděním nejmodernějších technologických zařízení. Pracoviště je budováno na profesionální úrovni a je personálně obsazováno adekvátně vzdělanými odborníky. Jeho činnost je strukturovaná v rámci dvou základních linií. První z nich je provoz technologie hromadného odkyselování nevázaných dokumentů – Neschen C 500, druhou pak praktické restaurování v rámci samostatné restaurátorské dílny. Mimo to je odborné pracoviště připraveno zajišťovat veškerou činnost v oblasti průzkumů, monitoringu, odborného dohledu a konzultací.

Archiv bezpečnostních složek na Úřadu pro zpřístupňování a archivaci dokumentů (Archiv IPN)

► Světlana Ptáčnicková

Ve dnech 30. června až 1. července 2009 navštívila ve Varšavě Ústav paměti národa (Instytut pamięci narodowej – dále jen IPN) a jeho archiv delegace Archivu bezpečnostních složek (ABS). Seznámila se s právními základy činnosti IPN, s organizační strukturou archivu a pracovní náplní jeho jednotlivých součástí, se způsobem zpřístupňování dokumentů, s vydavatelskými počiny archivu. Po úvodním přednáškovém bloku si česká delegace prohlédla badatelnu a některé depozitáře archivu IPN, a závěrem prvního dne se pak obeznámila s digitalizačním pracovištěm. Druhý den navštívili zástupci ABS konzervátorské pracoviště, sklad audiovizuálních materiálů, sklad s materiály pasové provenience, prohlédli si fumigační komoru sloužící k dezinfekci archiválií, a kartotéční úsek. Zástupci ABS poděkovali polským kolegům za připravený program. Obě strany předpokládají, že spolupráce nebude ani v budoucnu pouze formální záležitostí a jejím výsledkem budou konkrétní společné projekty.

Pracovně ve washingtonském Holocaust Memorial Muzeu (United States Holocaust Memorial Museum)

► Petr Dvořáček

Autor přináší zprávu o studijním a pracovním pobytu zástupců Archivu bezpečnostních složek (ABS) a Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR) v United States Holocaust Memorial Museum (USHMM) ve Washingtonu ve dnech 18. srpna až 8. září 2009.

Před zahájením oficiální části návštěvy se delegace účastnila vernisáže výstavy „Praha objektivem tajné policie“ ve Woodrow Wilson Center a mezinárodního workshopu s názvem „Documenting the Role of the Communist Secret Police – Intelligence Activities and Cooperation between the KGB and Local Intelligence Agencies in Eastern Europe.“

Zástupci Archivu bezpečnostních složek též navštívili National Archives and Records Administration (americký Národní archiv), kde si prohlédli badatelsky a seznámili se s jejich provozem a badatelským servisem.

Od 24. srpna 2009, kdy byl zahájena oficiální část návštěvy, se zástupci ABS a ÚSTR seznamovali s chodem jednotlivých pracovišť USHMM, s činností výzkumných, vzdělávacích a výstavních součástí USHMM a jejich pracovníky. Vrcholem se pro zástupce ABS stala návštěva konzervátorského pracoviště a depozitářů USHMM v Linthicum.

Na závěr oficiální části návštěvy se konalo rozlučkové setkání, na kterém se všichni zúčastnění shodli na dosavadní dobré spolupráci a na jejím dalším pokračování.

Příští stanice Sudety

Činnost pražského pluku RG 1

v severozápadním pohraničí v květnu a červnu 1945

► Ondřej Sladký

Studie mapuje činnost pražského pluku „Revoluční gardy“ (RG 1) v severozápadním pohraničí Československé republiky v květnu a červnu 1945. Pluk byl vyslán do pohraničí na příkaz ministerstva národní obrany, aby zde střežil železnici spolu se železničními objekty a „zajistil“ nejbližší okolí.

Práce je rozdělena do několika kapitol, které přibližují vznik, činnost a konečnou likvidaci pluku RG 1 v severozápadním pohraničí. Velmi zajímavá, složená z pestré mozaiky denních hlášení, je kapitola *Konfliktní společenství*, věnovaná konfliktům RG 1 s dalšími ozbrojenými složkami, které v této porevoluční době v oblasti působily – ať už to byla Rudá armáda, Československá armáda, nebo jiné polovojenské formace; zaznamenány jsou také excesy spáchané na německém obyvatelstvu. Taktéž je zajímavá sonda do běžných činností gardisty jako je denní řád, výcvik, stravování atd. Závěr studie je věnován likvidaci pluku, kdy je část dobrovolníků odvedena do československé armády a část jich nastupuje službu u nově se tvořícího Sboru národní bezpečnosti.

11. bratislavská brigáda Pohraničnej stráže a výnimočná „osobnosť“ jej prvého veliteľa Floriana Čambála (1948–1962)

► **Lubomír Morbacher**

Po změnách, které v Československé republice vedly k vytvoření Pohraniční stráže (PS), se škpt. Florian Čambál stal velitelem nejprve 11. bratislavského oddílu ministerstva národní bezpečnosti (MNB) a o rok později, v roce 1952, již 11. bratislavské pohraniční brigády MNB. Člen Komunistické strany Československa, který se vyznal ve vnitrostranických intrikách na Poverenictvu vnútra i Pohraniční stráže, úspěšně prošel několika čistkami. Ve funkci velitele 11. brigády PS setrval přes mnohou kritiku své práce, přes neustálé spory se spolupracovníky i nadřízenými v rámci PS, a přes své další exesy, až do roku 1962. Takovéto postavení Floriana Čambála bylo podmíněno setrváním jeho tutora – „poručníka“ Viliama Širokého v mocenské pozici v Ústředním výboru Komunistické strany Československa i ve vládě. (V roce 1963 byl Široký odvolán ze státních i stranických funkcí a odešel do ústraní.) Po svém propuštění ze služeb ministerstva vnitra, odešel plk. Florian Čambál dále pracovat do stranického aparátu Krajského výboru Komunistické strany Slovenska v Bratislavě.

Studie sleduje jeho funkci a působení při budování 11. brigády PS, při ženíjotechnických opatřeních, jako byla například elektrifikace drátěných zátarasů apod., a text uzavírá důkazy a konstatováním, že velitel 11. bratislavské pohraniční brigády MNB Florian Čambál je osobně zodpovědný za životy mnoha uprchlíků přes „zeleňou hranici“.

Článek, psaný ve slovenštině, je doplněn fotopřílohami.

Historie rozhodných křesťanů letničních v dokumentech Státní bezpečnosti (70. a 80. léta 20. století)

► **Petra Gabrielová**

Článek reflektuje sledování náboženského života rozhodných křesťanů Státní bezpečnosti (StB) v 70. a 80. letech minulého století.

Spolek rozhodných křesťanů na Těšínsku byl vydáním spolkového zákona v roce 1951 de facto zrušen. Od druhé poloviny 70. let a především pak v 80. letech 20. století se členové rozhodných křesťanů, kteří nenalézali příznivou odezvu pro praktikování víry v letničním duchu v protestantských denominacích povolených totalitním státem, snažili dosáhnout legalizace svého společenství jako nové církve. Podařilo se jim to až v lednu 1989, kdy vznikla Apoštolská církev, sdružující rozhodné křesťany letniční na Těšínsku, v Brně a v Praze. I přesto se rozhodní křesťané scházeli k bohoslužbám a dalším náboženským aktivitám už od 70. let minulého století. Jejich náboženské působení bylo ze strany totalitního režimu potlačováno a řada členů rozhodných křesťanů byla sledována Státní bezpečností. V letech 1982 a 1983 bylo dokonce šest

jejich členů stíháno za maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi. Pět z nich bylo odsouzeno.

Studie přináší základní sondu do náboženského života sborů rozhodných křesťanů letničních v Dolním Žukově na Těšínsku, v Brně a v Praze.

KGB a 17. listopad 1989

Poslední dohoda o československo-sovětské spolupráci v kontrarozvědné oblasti

► Pavel Žáček

V souvislosti s odhalováním událostí, souvisejících se 17. listopadem 1989, se opakovaně obracela pozornost domácích i světových médií k návštěvě delegace náměstka předsedy KGB SSSR genpor. Viktora Fjodoroviče Gruška, pobývající v Praze v posledních dnech před pádem komunistické moci. Zachované archivní materiály jednoznačně potvrzují, že nešlo o „druhé řídicí centrum“, ale o reciproční pracovní návštěvu, navíc odkládanou opakovaně z původního jarního termínu roku 1989.

Konkrétně šlo o signování dohody o spolupráci Hlavní správy kontrarozvědky SNB (II. správa SNB) a II. hlavní správy KGB v kontrarozvědné oblasti, tj. dohody o spolupráci proti tzv. vnějšímu nepříteli. V závěru podrobného rozboru činnosti centrály Státní bezpečnosti proti zastupitelským úřadům hlavních „kapitalistických“ států (USA, Německo, Velká Británie, Francie aj.) došlo 17. listopadu 1989, doslova několik hodin před klíčovou studentskou demonstrací, k podpisu dokumentu, jehož originál si funkcionáři KGB SSSR následně odvezli do Sovětského svazu.

Publikované doprovodné dokumenty potvrzují úzkou koordinaci a rozsah součinnosti, a nakonec i nadřazenost sovětské Státní bezpečnosti vůči svým partnerům v Praze. Specifický státobezpečnostní slovník navíc potvrzuje, že pohledy obou politických policí na zahraniční realitu se příliš neodlišovaly ani v roce 1989. Jejich společné akce proti zahraničním subjektům navíc zjevně neskončily ani v průběhu „sametové“ revoluce po odchodu zástupců (poradců) KGB SSSR z federálního ministerstva vnitra, ale až likvidací Státní bezpečnosti v polovině února 1990, resp. podepsáním nové dohody v Moskvě.

Případ „N-44“

► Radek Kučera

Autor příspěvku se pokouší na základě dochovaných archivních pramenů rekonstruovat okolnosti vyšetřování jednoho z nejzáhadnějších případů Státní bezpečnosti (StB), jenž dodnes nebyl uspokojivě objasněn. Státní bezpečnost pátrala téměř třicet let bezvýsledně po totožnosti muže, vystaveného z její strany všem možným formám pronásledování. Neznámý muž podstatnou část svého života vytrvale popíral veškerá obvinění, statečně odolával nejrůznějším metodám výslechů a nakonec si vzal své tajemství do hrobu.

Vše začalo 24. června 1955, kdy hlídka Veřejné bezpečnosti (VB) zadržela v blízkosti slovensko-polských hranic neznámého „hluchoněmého“ muže bez osobních dokladů, podávajícího o sobě nejisté nebo fiktivní údaje. Při výsleších tajemný muž uvedl, že trpí částečnou amnézií a ví jen to, že se jmenuje Karel Novák, narodil se v roce 1934 v Radhošti a za okupace byl spolu s rodiči odvezen nacisty do Rakouska. Během transportu měl být od otce a matky násilně oddělen a dán do ústavu pro hluchoněmé ve Štýrském Hradci, kde setrval až do roku 1947. Po té byl jakousi vojenskou komisí odvezen do Vídně, a následně – po zjištění, že je Čech – v květnu nebo červnu 1948 repatriován sovětským vojenským transportem do Československa. Zde se potuloval bezprizorně až do svého zatčení. Rozběhlo se rozsáhlé vyšetřování, při němž byl údajný Novák podroben řadě výslechů, lékařských vyšetření i konfrontací se svědky z uprchlických táborů. Nic z toho, z čeho byl obviňován se nepodařilo dokázat, zároveň však ani vyvrátit. Pro nedostatek důkazů byl koncem roku 1955 „Karel Novák“ propuštěn.

Usadil se v Kladně, nastoupil do Průmstavu jako pomocný dělník a pokoušel se zařadit do normálního života. Začal usilovat o získání osobních dokladů a příznání československého státního občanství, členství v KSČ a přijetí do základní vojenské služby.

Postupem doby vycházely najevo zajímavé skutečnosti. Novák začal od srpna 1956 na veřejnosti slyšet a mluvit. Změnu svého stavu zdůvodňoval šokem prodělaným při autonehodě. Vše nasvědčovalo tomu, že jde o člověka vysoce inteligentního, vzdělaného, ovládajícího několik cizích jazyků a vynikajícího nadprůměrnými vědomostmi z oblasti literatury, filosofie, psychologie, historie, zeměpisu, architektury, matematiky, ekonomie, léčitelství, vojenství a společenského chování. Tomuto faktu ovšem neodpovídalo jeho tvrzení, že jediné školní vzdělání získal ve dvouleté škole pro hluchoněmé.

Státní bezpečnost Nováka proto nadále sledovala, shromažďovala veškeré informace o jeho chování a ověřovala některé údaje, které jmenovaný uváděl ve svém životopise. Roku 1958 je na jeho osobu založen pozorovací svazek s krycím názvem „N-44“. Později byl případ zařazen do celostátní akce EVROPA, namířené proti tzv. nelegálům. V roce 1961 byl Novák znovu zatčen a na základě zmanipulovaných svědeckých výpovědí odsouzen následujícího roku Krajským soudem v Praze za vyzvědačství a poškozování cizích práv k odnětí svobody na 12 let nepodmíněně. V létě 1969 je sice rehabilitován a propuštěn na svobodu, ale již v roce 1971 ho úřady vyzvou, aby si odseděl zbytek trestu.

Příslušníci StB se po celou dobu Novákova věznění i po jeho propuštění nevzdávali představy, že v něm odhalí „nelegála“. Provedli proto řadu pokusů o jeho „ztotožnění“, a to i formou televizního pořadu. Vše bez úspěchu. V roce 1973 bylo proto další šetření zastaveno. Teprve roku 1981, v souvislosti s obnovením akce EVROPA, je případ Karla Nováka znovu otevřen. Oddělením StB Kladno je založen nový pozorovací svazek s krycím názvem MARTAN. Jakýmkoli dalším opatřením ze strany StB však Novák unikl, neboť 17. listopadu 1981 náhle zemřel. Domovní prohlídka a následné

expertizy zabavených věcí neprokázaly jakoukoliv trestnou činnost. Případ byl definitivně uzavřen roku 1982. Jedna z nejdelších akcí Státní bezpečnosti skončila fiaskem.

Profesor Bohumil Ryba, mezi vědou a vězením

► Věra Dvořáčková

Politické procesy představovaly nejostřejší formu komunistické perzekuce. Sloužily k ospravedlnění totalitního režimu nastoleného komunistickou stranou a především k šíření strachu v československé společnosti. Drtivá většina těchto procesů, které zasáhly všechny společenské skupiny, byla uměle vykonstruována. Představitelé inteligence patřili k nejpostihovanějším.

Univerzitní profesor Bohumil Ryba, výjimečně nadaný a nesmírně pracovitý klasický filolog, vynikající odborník na staré české rukopisy, byl bohužel jedním z těch, kteří upadli v nemilost státní moci. V roce 1953 byl zatčen a následně na základě vykonstruovaného obvinění z velezrady a špionáže odsouzen k 19 letům vězení.

Ačkoli se na něj v roce 1960 vztáhla prezidentská amnestie, jeho vědecká práce – a vůbec celý život – byly i nadále režimem značně omezovány. K rehabilitaci profesora Bohumila Ryby došlo až posmrtně, teprve v roce 1991.

XI. správa SNB (1974–1988)

Stručný nástin vývoje a činnosti Správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky

► Petr Zeman

Článek přibližuje jednu z operativních součástí bývalé Státní bezpečnosti – Správu pro ochranu ekonomiky, která byla mezi lety 1974–1988 samostatnou součástí Federálního ministerstva vnitra, pod krycím označením „XI. správa SNB“. V příspěvku jsou zachyceny v co možno největší úplnosti její organizační struktura a organizační vývoj tak, jak nám je doposud objevené archivní prameny umožňují poznat, včetně zaměření jednotlivých odborů a oddělení. Dále je pozornost věnována popisu hlavních linií kontrarozvědného zaměření této součásti ministerstva, spolu s naznačením nejdůležitějších akcí a osob, kterým „byla věnována pozornost“. Závěrem je vložena stručná informace o doposud neuspořádaném fondu XI. správy, uloženém v Archivu bezpečnostních složek.

Rešerše archivních materiálů k roku 1989 z fondů Archivu bezpečnostních složek

► Světlana Ptáčnicková a kolektiv

Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR), který připravoval řadu akcí ke dvacetiletému výročí pádu komunistického režimu, požádal Archiv bezpečnostních složek

(ABS) o vypracování příslušné rešerše. Rešerše byla vymezena jak časově, tak tematicky. Archiváři se měli zaměřit především na období květen, srpen a říjen – listopad 1989, případně na postupný rozklad režimu v prosinci 1989. Z témat byla vybrána převážně ta, která bezprostředně souvisela s děním ve společnosti v roce 1989 a s odpovídající reakcí bezpečnostních složek, jako např.: operační porady a kolegia, petice Několik vět, demonstrace (včetně materiálů VB), bezpečnostní opatření, pohotovost bezpečnostních sil, skartace písemností v listopadu a prosinci 1989.

Rešerši zpracovávalo celkem pět oddělení Archivu bezpečnostních složek, její vnější forma byla pro publikační účely sjednocena. Někde se čtenář dozví podrobnější obsah dokumentu, jinde mu napoví už jeho název; kde bylo archiválií hodně, jde spíše o výčet daných písemností. Některé z archiválií, které jsou v rešerši zmiňovány, lze vyhledat i na webových stránkách ÚSTR (www.ustrcr.cz) pod bannerem „1989“.

Osobní doklady biskupa Štěpána Trochty

► Petra Gabrielová

Tato malá edice dokumentů přináší reprodukce osobních dokladů litoměřického biskupa Štěpána Trochty. Štěpán kardinál Trochta, člen kongregace Salesiánů dona Bosca (26. března 1905 – 6. dubna 1974), působil jako litoměřický biskup od listopadu 1947. Od března 1948 do dubna 1949 vedl jednání se zástupci nastupujícího totalitního režimu, kteří se systematicky snažili dovést církve k podřízenému postavení komunistické moci. Biskup Trochta byl od roku 1950 internován a v červenci 1954 odsouzen za údajnou velezradu a vyzvědačství na 25 let odnětí svobody. Ve vazební věznici strávil 19 měsíců, z vyměřeného trestu 25 let si odpykal zhruba 6 let převážně v Leopoldově a ve Valdicích u Jičína.

Osobní doklady Štěpána Trochty jsou součástí dokumentace jeho vyšetřovacího spisu archivní číslo V-2309 MV. Státní bezpečností byly v říjnu 1952 zabaveny při domovní prohlídce v rodinném domě Marie Zbrojové v Mělníku, kde byly v souvislosti s plánovaným Trochtovým odchodem do exilu uschovány, připraveny na odvoz do zahraničí. Skutečnost, že Štěpán Trochta ukryl své osobní doklady, byla použita jako potvrzení jeho plánovaného útěku z republiky. Protože soud předpokládal, že případný úspěšný útěk umožní Trochtovi referovat v zahraničí o postavení církve v Československu, byl jeho doložený pokus o odchod do exilu využit komunistickou justicí jako jeden z důkazů údajné Trochtovy velezrady a špionáže.

Seznam dokumentů, reprodukováných ve sborníku:

Dokument I. 15. červenec 1917, Francova Lhota

Školní zpráva žáka 4. třídy Štěpána Trochty, vydaná Obecnou školou ve Francově Lhotě ve školním roce 1916/1917 a podepsaná správcem školy a třídním učitelem Janem Kubou a katechetou Josefem Nevtpilem.

Dokument II. 6. červen 1929, Francova Lhota

Rodný a křestní list Štěpána Trochty, vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Dokument III. 22. prosinec 1941, Francova Lhota

Rodný a křestní list Jana Trochty, vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Dokument IV. 22. prosinec 1941, Francova Lhota

Oddací list Františka a Anny Trochtových, vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Dokument V. 17. září 1946, Francova Lhota

Domovský list Štěpána Trochty, vydaný obcí Francova Lhota a podepsaný členem rady Františkem Šulákem a předsedou místního národního výboru Janem Kabrhelem.

Dokument VI. 27. září 1947, Castel Gandolfo

Papežská pověřovací listina, adresovaná Štěpánu Trochtovi, na základě které byl jmenován litoměřickým biskupem, vydaná římskou kurií, podepsaná za apoštolského kancléře Arthurem Mazzonim a Vincenzem Bianchim Cagliem a opatřená pečeti papeže Pia XII. s vyobrazením svatých Petra a Pavla.

A-Ž

► kolektiv autorů

Stálá rubrika Sborníku obsahuje zprávy, informace, glosy i rarity, které přináší práce archivářů.

V tomto čísle si na své přijdou hraví čtenáři. Rubrika hned v úvodu přináší pravidla sovětské lidové hry gorodky, k jejíž popularizaci měl napomoci rozkaz č. 47 ministra národní obrany ČSR generála JUDr. Alexeje Čepičky z 25. srpna 1951. Pokud již čtenáře omrzely společenské hry typu „Člověče nezlob se“, může si zkusit zahrát podle zlepšovacího návrhu jistého vězně Krajské soudní věznice v Olomouci „*propagační hru pro nábor mladistvých do důležitých povolání*“, nazvanou příznačně „Pionýr“.

Snahu totalitního režimu mít poslední slovo i v posledních věcech člověka ilustruje příspěvek o příručce, vydané Krajskou správou SNB Hradec Králové v roce 1981, pod názvem *Návod k organizování pohřbů příslušníků SNB a skladba projevu na rozloučenou*.

Rubrika seznamuje čtenáře také s historií a současností archivního pracoviště ABS v Kanicích, se skartační teorií u ministerstva vnitra v 50. a 60. letech a informuje o výstavě *Pronásledování římskokatolické církve v Československu v letech 1948–1960*.

Zajímavé je upozornění na vzájemnou rivalitu mezi dvěma československými vojenskými zpravodajskými službami – vnější Zpravodajskou správou Generálního štábu a vnitřní Vojenskou kontrarozvědkou.

Pro odlehčení jsou do rubriky zařazeny glosy o řešení manželských nesnází prostřednictvím gestapa a o výročíh znevažujících „hlavu státu, komunistickou stranu a její představitel“, jež se v ebrietě pronášely v prvním roce existence komunistického režimu v Brně.

Jaké dramatické situace může přinášet jinak poklidná práce archivářů, popisuje příspěvek o zajímavém nálezů v dokumentaci vědeckotechnické rozvědky z fondu bývalé I. správy.